

НАЦІОНАЛЬНА ПОСТАВА ПОДВИЖНИКА НАРОДОЗНАВЧОЇ НАУКИ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ПАВЛЮКА

Ярослав ТАРАС

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7241-9466>

Завідувач відділу, професор, доктор історичних наук,
кандидат архітектури, лауреат Державної премії України
в галузі архітектури,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна
e-mail: etnomod@ukr.net

Тамара ПАЦАЙ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4469-250X>

кандидатка історичних наук, виконувачка обов'язків
заступника директора з наукової роботи,
Інститут народознавства НАН України,
проспект Свободи, 15, 79000, Львів, Україна,
e-mail: patsay@nas.gov.ua

Стаття приурочена до 75-тилітнього Ювілею академіка НАН України, професора, директора Інституту народознавства НАН України Степана Павлюка.

Проаналізовано життєвий і творчий шлях, науковий доробок, суспільно-політичний внесок у формуванні державних владних інститутів, підкреслення вагомості традиційної культури українців в утвердженні національної самості тощо.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023

2 січня 2023 р. виповнилось 75 років академіку НАН України, відомому етнологу та організатору науки, директору Інституту народознавства НАН України Степану Петровичу Павлюку.

Увесь науковий шлях Ювіляра був пов'язаний з НАН України, від 1982 року, з дня вступу до аспірантури тоді львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. Рильського, де він, під керівництвом проф. Юрія Гошка, успішно захистив кандидатську, а невдовзі і докторську дисертацію, ставши першим доктором історичних наук уже в незалежній Українській державі, будучи в той час і народним депутатом Верховної Ради України I-го демократичного скликання. Як член постійної Комісії з питань народної освіти і науки українського парламенту під його керівництвом було напрацьоване Положення про Вищу атестаційну комісію України (ВАК, 1992), що переривало залежність підготовки наукових кадрів від Москви.

У 1991 році Президент, тоді ще АН України, академік Борис Патон призначив Степана Павлюка керівником Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М. Рильського, яке уже у наступному році буде реформоване в Інститут народознавства НАН України.

Очевидно, що законодавча практика Степана Павлюка у Верховній Раді, за участі якого було підготовлено пакет законів про освіту та науку в Україні, заклавши належний рівень фінансування

Народний депутат Верховної Ради України Степан Павлюк виступає на відкритті пам'ятника січовим стрільцям. Турківщина, 1991 р. [1, с. 92].

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 1 (169), 2023

1,7 відсотків від ВВП держави для науки, благотворно реалізувалась у сфері науки і як вченого, і як організатора наукового процесу в Інституті. Фактично на базі тогочасного стану(рівня) музею вдалось успішно розгорнути необхідну для відродженого суспільства наукову профільну тематику з питань традиційного буття українців, нове правдиве трактування мистецької культурної спадщини, спростувавши навмисно споганений, а навіть спотворений, реальний стан української культури наставниками комуністично-радянської ідеології, яка була запроваджена на всьому окупованому Росією просторі.

Запропонований стиль вимогливості, обов'язковості й академічного рівня виконавської практики не всі колеги одразу сприйняли, оскільки декого позбавлялось певної симуляції, однак згодом прижився, коли стали відчутними позитивні наслідки.

Директор Степан Павлюк зобов'язав продумати і продискутувати фундаментальну наукову тематику із кожного наукового напрямку — етнології, народного мистецтва і мистецтвознавства, фольклористики, а також з наукового музейництва. Для оперативної апробації наукової дослідницької новизни і контакту із суспільством дирекція запропонувала організувати інститутський журнал під назвою «Народознавчі зошити», який побачив світ у 1995 і досить швидко набув своєї популярності. Після наукової апробації часопису «НЗ» від Президії НАН України було запропоновано стати співзасновником даного фахового видання. Журнал виявився колосальним стимулом для наукової творчості українських і зарубіжних дослідників. Станом на сьогодні вийшло друком 168 чисел.

Спонукою для виконавської дисципліни і якості наукового продукту стала запропонована директором практика щорічного звіту кожного вченого за виконану працю перед обраною комісією. Уже проминуло 30 років такої форми спілкування, як своєрідна наукова апробація якості творчості. Така форма наукового доброзичливого спілкування сприяла одержанню вагомих результатів: побачили світ одна за одною монографії, наукові збірники, колективні видання, посібники тощо, визнані не лише в науковому середовищі, але й у суспільстві. Колеги вдячні винахідливості директора у пошуку коштів для постійного потоку друку. Адже щорічно видавалось по 20—25 монографій (!), що сьогодні сукупно становить

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 1 (169), 2023

Разом із Романом Іваничуком. Лімна, 1990 р. [1, с. 93]

На святкуванні ювілею Степана Павлюка. Ювіляра вітає Р. Федорів [1, с. 147]

Другий Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні Вільям Міллер з дружиною під час відвідин ІН НАН України. Львів, 1995 р. [1, с. 97]

Шостий Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні Вільям Тейлор в Музеї Інституту народознавства НАН України [1, с. 123]

Розмова з Лауреатом Нобелівської премії Роалдом Гофманом (США, родом із Золочівщини) у директорському кабінеті Інституту народознавства НАН України [1, с. 124]

понад 500 книжкових видань, багатьма з яких захоплювався Президент НАН України Борис Патон, роздаровуючи їх під час наукових та інших заходів вченим, політикам та гостям з-за кордону.

З академіком Степаном Павлюком пов'язана історично вагома ситуація, коли, будучи народним депутатом, запропонував для Постанови Верховної Ради України про мінімізацію наслідків Чорнобильської катастрофи пункт про ґрунтове дослідження традиційно-культурної спадщини Полісся у радіоактивно заражених територіях. Постанова була схвалена, а розробку програми її виконання було доручено Інституту народознавства НАН України. В Інституті підтримали надто важливу державну наукову місію. Долаючи страх перед атомом, завча-

су методично і тактично підготувавшись на працю у радіоактивно-забрудненій зоні, виїжджали двічі на рік, чисельністю понад 20 наукових працівників, долучивши до польових експедицій київські установи. Впродовж десяти років наші дослідники зібрали унікальний етнографічний, фольклористичний, краєзнавчий матеріал у вигляді рукописів, чисельних світлин, відеозаписів, речових місцевих пам'яток з різних галузей місцевих промислів і ремесел. За результатами польових експедицій у Чорнобильську зону було підготовлено 27 томів польових матеріалів, видано три томи «Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження».

Насправді, реалізацію Державної програми у частині мінімізації втрат народної спадщини Полісся, де виявлені пам'ятки, які можуть датуватися пізнім періодом епохи Київської Русі, як історична тяглість, беззастережно можна оцінити як подвиг.

Активність Степана Павлюка як народного депутата помітна багатьма неординарними діями. Варто наголосити на такому громадському вчинку, як спротиву розпаленому політичному вогнищу, яке спровокували російські спецслужби на Закарпатті з так званим політичним «русинством», якому російські ідеологи намагались надати статус якогось народу, відрубного від України, тим самим вчинити розкол української нації.

Ще на зламі 1980—1990-х рр. на території Закарпаття посилювалися сепаратистські настрої, які у серпні 1991 р. були підтримані місцевою владою, зокрема через рішення про проведення місцевого плебісциту. Згадаємо, що 1 грудня 1991 р. у Закарпатській області одночасно із Всеукраїнським референдумом щодо підтвердження Акту проголошення незалежності України відбувся місцевий референдум з питанням про підтримку Закарпаття як самоврядної території. Хоч результати були залишені без уваги центральної влади, у парламенті різних скликань цей факт згадувався неодноразово, а вже після початку російсько-української війни, анексії Криму та утворення маріонеткових республік на Донбасі, у 2015 р. Закарпатська обласна рада знову порушила це питання.

У 1992 р. в «Голосі України» був опублікований матеріал С. Павлюка під назвою «Небезпека штучних спроб розколоти людей». Стаття привертала увагу широких верств населення та вищого керівництва

країни до проблеми політичного русинства, яке автор назвав «бур'яном не місцевого походження». Вчений порушив хитросплетене питання, вказуючи, що його столітні коріння живлять фінанси та амбіції кількох сусідніх народів. Цілковито традиційну етноназву «русин», яка впродовж століть традиційно вживалася в значенні «українець» в Галичині, підкреслюючи давньоруське походження, московити трактували як близьку до їхнього «русский». С. Павлюк пояснював тривале побутування самоназви «русин» на історичних українських землях виключно політичними причинами: в офіційній мові Австрії, Угорщини та Польщі вживали «русин», у Росії — «малорос», щоб якомога довше завадити усвідомленому об'єднанню українців з-поміж різних імперій. Прагнення ж реанімувати етнонім «русин» у сучасності було і є нічим іншим, як заклик до дослідження матеріальної і духовної культури бойків, гуцулів і лемків — етнографічних груп населення Українських Карпат, беззаперечно доводять їхню спільність по обидва боки гір. Принагідно вчений згадує і про феномен русинства як історико-політичного та морально-психологічного явища, що побутує серед українців Словаччини, Хорватії, Польщі, яке полягає виключно у традиційності вживання етноніму, не заперечуючи тотожності з терміном «українець». Тим більше значення надається згадкам саме останньому терміну у публічних промовах політиків, зокрема словацького політика В. Мечіара щодо українців Словаччини.

Стаття викликала неабиякий резонанс і, безперечно, це мало наслідки. Зокрема М. Волощук, депутат від Закарпаття у Верховній Раді і колишній голова Закарпатської обласної ради повідомив, що обласна рада прийняла заяву, де відмежовувалася від політичного русинства. Більше того, вимагала спростування, апелювала до місцевих професорів та Верховного Суду України, та, все ж, не припиняла своїх сепаратистських намірів.

Ще однією спробою легітимізації русинства було те, що у той самий час (1992) голова Закарпатської обласної ради Д. Дорчинець (1992—1994) зніщював рішення Закарпатської обласної ради про можливість використання самоназви «русин» серед переліку національностей у паспорті громадянина. Це свавілля щодо Конституції та законів України, як підкреслив С. Павлюк, свідчило про те, що «по-

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 1 (169), 2023

Оперний театр ім. Івана Франка. Звернення до Президента України Леоніда Кучми про організацію процесу «Нюрнберг-2» на засудження злочинів російського більшовизму [1, с. 149]

Пам'ятна зустріч з Владикою Мирославом Марусиним в Римі. 2005 р. [1, с. 144]

Завжди добродушна розмова з єпископом Борисом Гудзяком [1, с. 133]

Степан Павлюк у кабінеті Мирослава Соплиги, директора Музею української культури у м. Свиднику [1, с. 124]

Зустріч з Миколою Мушинкою в його помешканні у Пряшеві (Словаччина) [1, с. 125]

Степан Павлюк як телеведучий з гостями студії Володимиром Караченцевим та Радомирком Білашем (Канада, Едмонтон) [1, с. 114]

літичне русинство» набирає небезпечної політичної форми для утвердження української державності. Це зумовило підготовку народознавчою секцією Всесвітнього форуму українців, яку представляв, в тому

числі і С. Павлюк, спеціального Звернення до Президента, Верховної Ради та Кабінету Міністрів, в якому вимагали «припинити на Закарпатті антиукраїнську діяльність проімперських сил, спрямовану на розкол української нації на українців і русинів, а також проти територіальної цілості Української держави».

Уже за рік, у листопаді 1993 р., С. Павлюк вкотре з трибуни привертав увагу до потенційних загроз, які можуть бути закладені у суто економічному документі — проекті Закону про вільну економічну зону на Закарпатті, наголошуючи, що гостро стоїть проблема сепаратизму і має симпатиків у керівництві області. Він наголошував, що така ідея «є завуальованою спробою поглибити політичну кризу в державі, підсилити і надати реальності існування, а також офіційного статусу різного роду сепаратистам». Він звернув увагу на злочинне формулювання, підсумовуючи, що такий закон не відповідає національним інтересам країни: «На сьогоднішній день цей закон не принесе нічого ні Українській державі, ні населенню Закарпаття» (*Бюлетень ВР*. № 24. 10.11.1993).

Проблему політичного русинства С. Павлюк продовжував розкривати у численних публікаціях на сторінках загальнодержавної та місцевої преси, а також задіюючи усі методи політичної та дипломатичної боротьби. Зрештою, як він згадує, рішучий поступ до її вирішення доклав Президент Кучма.

Парламентська праця С. Павлюка була успішною, згодом він продовжив ідеологічну роботу у Кабінеті Міністрів як перший заступник голови Держкомінформу, де були інші виклики та здобутки. Однією з таких подій був виступ керівника від урядової делегації України С. Павлюка на Міжнародному форумі «Нетерпимість. Ксенофобія» (Stockholm International Forum on Combating Intolerance) у Швеції (2001), яку персонально доручив йому Прем'єр-міністр України Віктор Ющенко. На цьому високому форумі він висловив вагому тезу, що українці у своїй тривалій історії не вели жодних загарбницьких, окупаційних воєн, що було і є характерними для російського народу.

Як згадує академік, у перерві до нього підійшов тодішній прем'єр-міністр Швеції Ганс Йоран Перссон і подякував за щире відвагу та беззастережну любов до своєї історії та культури. На урочистій ве-

чері, організованій Генеральним секретарем ООН, під час короткої зустрічі з Кофі Аннаном, зворушений увагою та загальною атмосферою, С. Павлюк запросив його відвідати Україну.

Викликає захоплення вдумливий, наполегливий, системний стиль Степана Павлюка як директора, якому вдалося впродовж тридцяти років підтримувати творчу напругу, успішно реалізуючи фундаментальні наукові проекти: з провінційного музею створити сучасний за культурою експонування, належного фондового збереження пам'яток, яких близько 100 тисяч, європейський сучасний рівень, а також надати інтер'єру будівлі Інституту естетичної вишуканості та привабливості. Директор спромігся здійснити неможливе, зумів використати піддаховий простір (горище) для збільшення корисної площі для Інституту і музею. Цю масштабну реконструкцію історичної будівлі здійснив без жодної фінансової допомоги Президії НАН України. Функціональний службовий фонд Академії збагатився на 48 освітлених кабінетів загальною площею 1000 кв м.

Особливий акцент академік Степан Павлюк ставив на підготовці кваліфікованих кадрів установи. Тільки уявити, що усі наукові працівники, а їх 80, здобули наукові ступені кандидатів і докторів наук, а наш керівник створив свою школу етнологів. Адже під його опікою здобули наукові ступені біля 50 науковців і біля 15 стали докторами наук. Тільки у 2020—2021 рр. докторські ступені набули 9 вчених, науковим консультантом яких був наш Ювіляр, тож є чим йому пишатися.

Що ж до наукового доробку Степана Павлюка, то необхідно підкреслити, що з-під пера академіка побачило світ понад 600 наукових публікацій, серед яких біля двох десятків книжкових видань. Науковий акцент у творчості Степана Павлюка зорієнтований на дослідженні етногенезу українців, їх історичної праоснови: «Етногенеза українців: спроба теоретичної конструкції», «Походження українського народу» та ін. Ґрунтовно проорано таку наукову проблему, як аграрна культура українців: «Народна агротехніка українців Карпат другої пол. XIX — поч. XX ст.», «Традиційне хліборобство України: агротехнічний аспект» та ін. Необхідний для етнологічної науки підготовлений та виданий «Енциклопедичний словник понять і термінів з етнології».

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 1 (169), 2023

Творчий вечір Героя України, композитора Мирослава Скорика. Добірне товариство: Степан Павлюк, Роман Кушнір, Мирослав Скорик, Борис Білинський, Олександр Козаренко [1, с. 124]

Відкриття нової експозиції «Весільна обрядовість». Степан Павлюк з колегами ІН НАНУ. Львів, 25.10.2022 р.

Експертна комісія з оцінювання ефективності діяльності роботи ІН НАНУ. Леся Мушкетик, Павло Гриценко, Алла Швець, Степан Павлюк, Андрій Клімашевський. 2019 р.

Пишаємося тим, що увага вчених Інституту була зорієнтована на кардинальні теми з традиційно-культурної спадщини, суть явищ яких була спотворена і зневажена попередніми ідеологічними настановами, зокрема про волоську колонізацію Галичини. Академік розпрацював концепцію багатотомної праці «Етногенез та етнічна історія населення Карпат», з виходом якої у світ замовкли прихильники цієї лженаукової версії. Зміст цього видання роз-

Степан Павлюк на урочистості з нагоди 90-річного ювілею Володимира Овсійчука [1, с. 105]

Степан Павлюк з Героєм України, академіком НАН України Іваном Дзюбою [1, с. 153]

віяв ще один парадокс, вигаданий росіянами, про московське походження, генетичну родинність жителів Галичини, зокрема Закарпаття, з московитами. Заледве вдалося «похоронити» розповсюджене москвофільство.

Відрубність українців від московитів принципово науково доводиться у дослідженні української церковної спадщини. Мобілізовані Степаном Павлюком вчені різних наукових напрямків установи підготували унікальну трьохтомну працю «Церковне мистецтво України», яка побачила світ завдяки зусиллям С. Павлюка, який зумів переконати у науковій вагомості й актуальності генерального директора харківського видавництва «Фоліо» Олександра Красно-

вицького. Завдяки спільним зусиллям обох керівників Україна отримала унікальне книжкове видання, а також його електронну версію.

Академік Степан Павлюк з початку свого керівництва в Інституті ввів прогресивну наукову тактику, коли кожен з відділів моделював наукову тематику від витоків, явищ, враховуючи такі вимоги — ступінь вивченості теми, спростування історіографічних неточностей, виклад текстів на рівні сучасних європейських методик і методології.

Директор наполегливо домагався і зумів організувати міжнародний контекст наукового життя своїх колег. Ефективною виявилась науково-педагогічна співпраця з багатьма світовими університетами, зокрема США, Канади, Польщі, Німеччини, Австрії, Хорватії, Чехії, Словаччини, Литви, Аргентини, Італії, і навіть Китаю. Наслідком співпраці з Едмонтонським університетом (Канада) стала підготовка і видання двохтомної праці «Бібліографія фольклористики».

Не можна не підкреслити твердої національної постави академіка, яка присутня в усіх його вчинках — насамперед стосується об'єктивності та високої поваги до усіх подій, явищ українського народу у наукових текстах. У часи революційних Майданів був організований вахтовий спосіб участі бажаючих колег підтримати порив для суспільних змін в Україні, залучивши наявний транспорт тощо.

Заслуговує на увагу один із досвідів Ювіляра у ставленні до людей, колег, на прикладі у стосунку до свого духовного Вчителя Дем'яна Григорія, який довгий час знаходився під постійним пресом кагебістів та одержимих наставників-більшовиків. Неабиякими зусиллями С. Павлюка вдалося прописатись його Вчителю в Львові, а згодом одержати двокімнатне помешкання і захистити кандидатську дисертацію. У розмові зі мною (Ярославом Тарасом. — Прим. ред.) директор не раз шкодував, що Григорій Дем'ян не встиг підготувати збірників пісень і оповідей про УПА, які той у важких умовах записав від сучасників героїчного опору московитам, надавши перевагу депутатству у Верховні Раді України.

Інший приклад стосується приятельської, творчої опіки над відомим вченим-мистецтвознавцем Володимиром Овсійчуком. Директор збагнув неординарний талант В. Овсійчука і створив умови для творчої праці, переселивши у більш комфортне по-

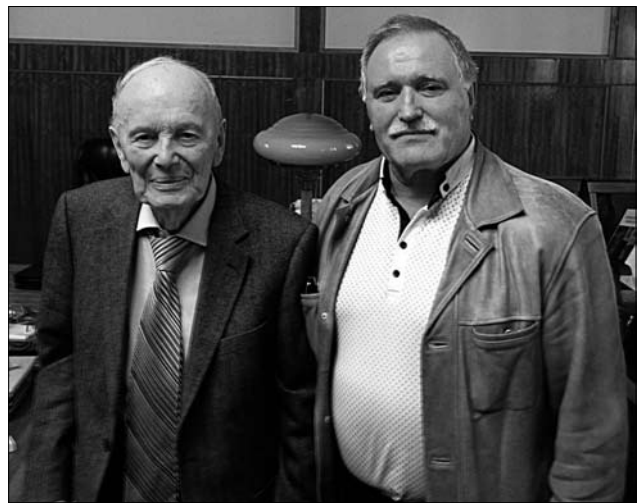
мешкання свого колегу, з-під пера якого виходили одна за одною фундаментальні праці, які утвердили Володимира Овсійчука як унікального дослідника українського мистецтва у контексті світової малярської культури. Ще один цікавий епізод тісної співпраці директора і вченого, завідуючого відділом мистецтвознавства В. Овсійчука, коли Степан Павлюк переважив побоювання колеги і фактично на поліг на перспективному фундаментальному дослідженні. Йшлося про дослідження про Тараса Шевченка як художника, до чого вчений мав страх, що це йому не під силу. Тим більше, що директор просив подати Шевченка як художника європейського рівня, оскільки Шевченкові портрети, акварелі перевершували за мистецькою, виразною подачею європейських сучасників. Академік переконав Володимира Овсійчука трьома беззаперечними аргументами, що він блискуче знає світове мистецтво, українську історію і понад усе любить Тараса Шевченка! Вдалося! В. Овсійчук навіть сприйняв назву майбутнього дослідження.

Напруженою видалася дискусія Степана Павлюка з Володимиром Овсійчуком про його участь у конкурсі на Національну премію ім. Т.Г. Шевченка. Була певна драматичність, але результат унікальний — В. Овсійчук став лауреатом Національної премія України імені Тараса Шевченка. Наш директор продовжував піклуватися (Овсійчук інколи піджартовував, що він себе вважає членом сім'ї Павлюків, з особливим пошанівком ставився до дружини пані Лесі та діточок Яринки та Северина) до останніх хвилин життя Володимира Овсійчука — на схилі літ знайшов можливість поселити його під відповідальну опіку сестер-монахинь і достойно провів його в останню путь (похований на сакральному місці Личаківського кладовища, поруч зі своїм життєвим товаришем Дмитром Крвавичем).

У розмові зі мною (Ярославом Тарасом. — *Прим. ред.*) директор не раз торкався сакральних тем — приятелювання з визначними українськими поставами. Широ сприяло академіку з Іваном Дзюбою, Дмитром Павличком. Якось показав мені директор коротенький лист, як цікаву епістолярну пам'ятку, лист від Івана Дзюби: «Дорогий Степане Петровичу! Не спромігся я привітати Вас з Новим Роком, та вітаю із старим Новим Роком. Бажаю добра, здоров'я, нових творчих звершень і успіхів у ро-

Дмитро Павличко в гостях у Степана Павлюка [1, с. 105]

Степан Павлюк з Президентом НАН України Борисом Патоним [1, с. 151]

боті Інституту. Дякую за чудові книжкові дарунки. І прошу пробачення за те, що так нетактовно приступив до Вас на тому засіданні Президії, не помітивши, що Ви саме говорили по телефону. Ви, певно, забули, а я ні. Але: дивимось в майбутнє, хоч не знати, як воно на нас дивиться. Хай щастить у 2011 році! І. Дзюба».

Про Дмитра Павличка академік скаже, що «Дмитро Павличко відноситься до грона справжньої національної еліти. Блискучий поет проявився одночасно безкомпромісним активним політиком. Палкі промови в українському парламенті, на велелюдних мітингах, в теле- і радіостудіях, викрешуючи блисківками, заодно були життєдайною зливою на спрагли душі українського народу на шляху до державної Соборності. Зворушливими були наші бесіди і зі сфери науки, наших інститутських видань. З особливим захопленням висловлювався про унікальні монографії Володимира Овсійчука, зокрема про його дослі-

Презентація монографії Я. Тараса «Архітектура дерев'яних храмів українців Карпат» на 25-му Форумі видавців. Олександр Красовицький, Ярослав Тарас, Степан Павлюк. Львів, УКУ, 2018 р.

дження українського іконопису і малярської спадщини Тараса Шевченка».

Так само щиро дружбу наш директор підтримував з Лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслуженим діячем мистецтв України Василем Пилип'юком, яка вилася у декілька спільних альбомів-книг у серії «Постаті», зокрема книгу про Володимира Овсійчука «Окрилений мистецтвом», а також працю і про самого Степана Павлюка «Зораний переліг, засіяний любов'ю до Вітчизни», як візуальний калейдоскоп невгамовної вдачі в багатьох сферах суспільного буття.

Неможливо оминати увагою високих взаємин Ювіляра з неповторними вченими-академіками зі Словаччини Миколою Мушинкою, Мирославом Сопологою, які стали співавторами двотомного дослідження «Лемківщина». А скільки щирості у взаєминах із професором Загребського університету Євгеном Пащенком, з яким розпрацювали перспективну тему міжетнічних історичних взаємин українців з хорватами. Не вдалося академікові реалізувати дивовижний проект про етнокультурне дослідження української еміграції в Канаді з професором Альбертського університету Богданом Медвідським, з Андрієм Нагачевським (українським етнологом у Канаді), а також з Радомиром Білашем (який керує науковим відділом канадського музею «Село, спадщина української культури»).

Окремо необхідно зазначити про особливо теплі стосунки Президента НАН України академіка Бориса Патона з Ювіляром. Борис Патон особливо ці-

нував численні видання Інституту народознавства, які були високої наукової проби і поліграфічної культури і які він часто дарував відомим гостям.

Успішне державобудівництво можливе за умови, як вважав академік Степан Павлюк, коли буде сформована Національна ідея як сутнісний компонент. Ось як він її викладає: «Національна ідея як сутнісний стрижень ідеологічної системи за своїм історико-суспільним змістом повинна цілковито розкрити квінтесенцію цивілізаційного і духовно-культурного феномена українськості, його творця-українця і український народ. За цим підходом національна ідея концентрує увагу на центральній позиції державної ідеології, яка полягає в конструюванні найвищої цінності українського суспільства — людини-українця, яка впродовж тисячоліття, безперервно створюючи свій етнічний простір, витворила в ньому культурно-історичну унікальність як вагому частку світової цивілізації» [1, с. 99].

І при своїй науково-організаційній зайнятості, творчій праці, академік Степан Павлюк знаходив час для багатьох громадянських справ, про одну з яких доцільно згадати. Московські феєсбешники за-слали в Україну в монаше середовище групу чеських і словацьких монахів й монахинь. Академіку вдалося розпізнати їхню справжню суть, яка виявилась страхотною. Метою для цієї групи псевдомонахів, лідером якої був Догнал, передбачалось інкорпоруватись в греко-католицьке середовище, прикинувшись ревливими християнами, щоб у перспективі розколоти, внести розбрат у Греко-Католицькій Церкві, яка своєю монолітністю бореться за українську перспективу. У Підгорецькому монастирі сформували зі старшого віку місцевих мешканців, так звану, харизматичну групу, яка начебто відстоюватиме ортодоксальний стиль богослужінь. Академік Степан Павлюк розвінчав злочинні наміри догналівців (так їх в народі називають), активно залучивши засоби масової інформації, місцеву владу. Усі іноземні псевдомонахи та псевдосвященники були невдовзі депортовані з України, залишилась групка місцевих зазомбованих осіб, для яких необхідна психологічна реабілітація. Цим прикладом наш директор довів, що й одному буває під силу здолати таку складну проблему і досягти успіху.

Ювіляр переймався різними суспільними процесами, і зокрема у сфері церковного життя. Добре, що

було відновлено Українську Греко-Католицьку Церкву, але більшість громадян послуговувалась церквами московського патріархату як осередками політичних інститутів русифікації. Прагнув роз'яснити українцям, що саме «...богомільні українці вірили московським попам, адже вони промовляли до них від імені Бога і не могли зорієнтуватися у дволикісті і підступності православної московської церкви, яка знехтувала найсвятішим — духовною чесністю, чистотою помислів перед Богом, а вірнопіддано служила реалізації ненависної політичної програми підкорення і духовного спустошення народів. Вона стала найжорстокішим і найцинічнішим знаряддям русифікації українців, утримання їх у підневільному стані» [1, с. 88].

Надто вже багато було зроблено академіком Степаном Павлюком у роки Незалежності України, про що й годі збагнути. Зокрема, він виступав на підсумковій конференції Асамблеї ОБСЄ у 2000 році (Варшава, Польща), член парламентської групи від України у Парламентській Асамблеї Ради Європи (1993—1994 рр.), учасник міжнародного симпозіуму про нову європейську карту Європи за участю президента Франції Ф. Міттерана (Париж, Франція, 1993 р.) і багато, багато іншого.

Академік Степан Павлюк є повним кавалером ордену «За заслуги» III, II, I ступеня, нагороджений багатьма відзнаками Президії НАН України, Верховної Ради України тощо.

Колектив Інституту і, звичайно ж, українське суспільство, очікує від академіка творчого успіху і такого ж щирого, товариського ставлення до колег, а заодно і вимогливості у напрацюванні важливих для утвердження української нації у її свідомісно-духовній сфері правдивих досліджень.

«У житах згубилася копа літ... Вороними кіньми не наздоженеш... Та й не варто, бо ж вони на моїй Землі, яку любили і берегли для мене мої пращури. То й зберегли, щоб і я любив її усім своїм серцем, був одержимим за її величну, в усі часи напружену історію, унікальний національний життєпис і плекав горді мальви, які зродилися на крові Героїв моєї нації. Всяк час живив своєю працею ґрунт на барвістє, обігріте сонцем квітуче поле моєї Держави» — скаже про себе академік Степан Павлюк.

Можна дотепно перефразувати — академіку Степану Павлюку тільки 75! Многая творчих літ!

1. Павлюк Степан. *Пилип'юк Василь. Зораний переліг засіяний любов'ю до Вітчизни*. Львів, 2017.